

U schyłku XIII wieku u Kutnej Horze, oddalonej zaledwie 70 km od Pragi, odkryto bogate złoża srebra, które przyczyniły się do zmian w czeskim systemie pieniężnym. Używane do tej pory jedno- i dwustronne denary zaczynały być niewystarczające i nie spełniały oczekiwań współczesnych ludzi jako narzędzie handlu dalekosiężnego i tezauryzacji. Odkrycie potężnych zasobów kruszcowych umożliwiło królowi Wacławowi II (1278–1305) przeprowadzenie w lipcu 1300 roku reformy monetarnej, w myśl której wprowadzono do obiegu grosz praski (*denaro grosso* = „duży” denar) oraz monetę frakcyjną – parvus praski – wartą 1/12 grosza. Nowa jednostka monetarna początkowo ważyła ok. 3,8 g, wykonana była ze srebra XV-lutowego, a spełniać miała założenia monety „wiecznej”, czyli takiej o stałej i niezmiennej wartości. Odnosząc się do praskiego systemu wagowego (ciężka grzywna praska mierzyła 253,14 g) nazywano je groszami praskimi (co ma swoje odzwierciedlenie w inskrypcji rewersu – GROSSI PRAGENSES), mimo że były bite w Kutnej Horze, tuż przy złożach srebra. Moneta czeska dzięki emisji trwającej blisko 250 lat oraz szerokiemu zasięgowi obiegu zdominowała gospodarkę pieniężną Europy Środkowej i Wschodniej. Dzięki niej został przekształcony, a czasami wręcz na nowo uformowany system monetarny wielu państw. Szerokie grosze czeskie oddziaływały na gospodarkę Węgier, Siedmiogrodu, Wołoszczyzny i Mołdawii, Śląska, Prus oraz w krajach niemieckich. Jej wpływ widzimy również w XIV-wiecznej Polsce, gdzie Kazimierz Wielki (1333–1370), reformując monetę, wprowadził do obiegu grosz krakowski (około 1360 roku), który przedstawieniami awersu i rewersu, a także metrologią nawiązywał do *grossi pragenses*. Natomiast pod koniec XV wieku obserwujemy powstanie pieniądza na obszarze Wielkiego Księstwa Litewskiego i ziem od niego zależnych, który ukształtowany został na podstawie grosza praskiego.

Liczne skarby zawierające grosze praskie – homogeniczne: z Błotnicy Strzeleckiej, Błajejowic, Oleśnicy, Wałbrzycha czy ul. Kramarskiej w Poznaniu, jak i takie, w których moneta czeska stanowiła jedynie domieszkę: z Dębrznika, Gorzanowa, Krzczonowa czy Jankowic Rudzkich – stanowią bazę źródłową do studiów nad obiegiem grubej monety na terenie Europy Środkowowschodniej. Te relikty przeszłości, które są efektem gromadzenia kapitału przez naszych przodków, z reguły spoczywają nieopracowane w muzealnych magazynach lub bez opracowania naukowego są pokazywane na wystawach.

Moje badania mają na celu przybliżyć szerszej publiczności – zarówno specjalistom, jak i społecznościom lokalnym – skarby oraz znaleziska pojedyncze groszy praskich z placówek polskich, litewskich, łotewskich oraz białoruskich i ukraińskich. Analiza typologiczna, metrologiczna oraz ilościowa pozwoli porównać emisje z okresu rządów Karola I (1346–1378), Wacława IV (1378–1419), Jerzego z Podiebradów (1458–1471), Władysława II (1471–1516), Ludwika II (1516–1526) i Ferdynanda I (1526–1564). Dodatkowo analiza najliczniej występujących w skarbach monet Wacława IV z terenu Europy Środkowej i Wschodniej umożliwi zweryfikowanie i ewentualne wyróżnienie groszy praskich z tytułaturą tego władcy bitych po jego śmierci (w latach 1420–1423). Stempel tych monet został zimmobilizowany, przez co kontynuowano po 1419 roku emisję z inskrypcją WENCEZLAVS TERCIVS.

Planowane artykuły, publikowane w prestiżowych periodykach polskich, czeskich i litewskich, będą miały charakter pionierski. Do tej pory nikt aż tak szczegółowo nie podchodził do roli o obiegu monety czeskiej na interesującym mnie obszarze. Ilość analizowanych monet – ponad 22 000 – będzie stanowiła dużą bazę danych do dalszych studiów nad obiegiem pieniężnym w tej części Europy.